

NR 12/2018

Dato: 3. oktober 2018

Til: Bankene

Att: Ansvarlig for betalingsformidling / kontanthåndtering

Kontaktperson i Bits: Geir Bonde

Rundskriv fra Bits omfatter hovedsakelig informasjon fra Bits knyttet til regelverk, utfyllende regler og krav, standarder og anbefalinger. Rundskrivet stiles til det fagmiljø som antas å ha mest nytte av informasjonen. Det forutsettes at mottaker av rundskriv fra Bits foretar den nødvendige interne distribusjon i egen organisasjon.

Kontanthåndtering – Nye krav i finansforetakslovens forskrifter

Bakgrunn

Finansdepartementet fastsatte 17.04.2018 en ny bestemmelse i finansforetaksforskriften om bankenes plikt til å motta kontanter og gjøre innskudd tilgjengelige i form av kontanter, i samsvar med kundenes forventninger og behov. Presiseringen innebærer at bankene skal ha løsninger for å kunne møte økt etterspørsel etter kontanter som følge av svikt i de elektroniske betalingssystemene.

Finanstilsynet og Norges Bank har etter tilsyn hos utvalgte aktører vurdert at bankenes beredskap for distribusjon av kontanter ikke var tilfredsstillende. Finansdepartementet har etter dette fastsatt den nye § 16-7 i finansforetaksforskriften:

«Banker skal ha løsninger for å kunne oppfylle kravet i finansforetaksloven § 16-4 første ledd også ved økt etterspørsel etter kontanter som følge av svikt i tilgangen til de elektroniske betalingssystemene. Løsningene skal angis og dokumenteres i en særskilt plan.

Løsningene skal tilpasses dokumenterte vurderinger av risiko for økt etterspørsel etter kontanter ved svikt i tilgangen til de elektroniske betalingssystemene. Det kan tas hensyn til risikoreduserende virkninger av elektroniske beredskapsløsninger. Løsningene skal testes regelmessig, og resultatet av testene skal dokumenteres.

Planen med løsningene skal oppdateres minst annethvert år, eller oftere hvis Finanstilsynet pålegger det, og når det har skjedd endringer som gir grunnlag for endringer i planen.»

Krav til bankene

Bankene har plikt til å motta kontanter og gjøre innskudd tilgjengelige i form av kontanter i samsvar med kundenes forventninger og behov. Myndighetene innskjerper nå kravet til at bankene må kunne møte en økt etterspørsel av kontanter, både generelt og som følge av svikt i de elektroniske betalingssystemene.

Bankenes tilbud av kontanttjenester var tema i årets Finansmarkedsmelding fra regjeringen til Stortinget ([Meld St. 14 Finansmarkedsmeldingen 2018](#)). I meldingen vises det til at Finanstilsynet mener at det kan være behov for nærmere regler for grunnleggende banktjenester, både for geografisk distribusjon og for hvilke tjenester som må tilbys, og peker på at hensynet til effektive og rasjonelle løsninger tilsier at kontanttjenestene i stor grad bør baseres på fellesløsninger. Norges Bank har i hovedsak samme syn, men understreker samtidig at plikten til å tilby kontanttjenester også gjelder for banker som ikke har egne minibanker, innskuddsautomater og filialer.

Dette er en utfordrende jobb å imøtekomme de behov som Finanstilsynet og Norges Bank gir uttrykk for i en tid der færre og færre personer benytter kontanter og der den nasjonale infrastrukturen for distribusjon og sirkulasjon av kontanter i en normalsituasjon er svært begrenset i forhold til behovet i en krisesituasjon. Situasjonen er krevende for alle banker uavhengig av om banken er en digital bank uten filialer, eller en bank med et filialnett. Det skyldes at få banker har et filialnett der kundene er bosatt fordi mange kunder av en lokal bank er bosatt i andre deler av landet, og få banker har et så finmasket filialnett at de kan dekke hele landet med utlevering av kontanter fra bankfilialene i en krisesituasjon. Pt. er det ca 3 % av pengemengden i Norge som er kontanter, basert på de siste tallene fra Norges Bank er det 45 milliarder kroner i kontanter i Norge.

En av utfordringene er at distribusjon av kontanter uten støtte fra elektroniske tjenester for å sjekke ID, verifisere kontotilhørighet, verifisere saldo og bokføre transaksjonene, blir meget krevende og vil kunne medføre tap for banken. I tillegg blir de fysiske logistikkostnadene meget store. Derfor er det positivt at teksten i forskriften påpeker at god beredskap i de elektroniske betalingssystemene vil redusere behovet for løsninger for kontanthåndtering. Bits vil derfor arbeide for å styrke de digitale løsningene og gjennom det redusere behovet for manuelle rutiner for kontantdistribusjon.

Det er bankenes ansvar å løse problemet, men også på myndighetssiden har man erkjent at kontanter ikke vil være noe fullgodt alternativ i en alvorlig krisesituasjon. Dette gjelder bl.a. for bedrifter der bruk av kontanter vil være u hensiktsmessig. Myndighetene ser at flere av behovene best kan løses ved et samarbeid mellom aktørene i finansnæringen og oppfordrer til dette.

Hva gjør banknæringen i fellesskap

Bits har tatt initiativ til å bidra i en prosess der bankene ser på muligheten for å tilfredsstille dette kravet i fellesskap. Saken er diskutert i Bransjestyre bank og kapitalmarked (BBK) og i Fagråd betaling og handel og den er løftet til styret i Bits som har vedtatt å foreta en analyse og iverksette felles tiltak for banknæringen.

Bits har startet arbeidet med forskriften og har iverksatt en tre-deling av tiltakene:

1. Styrking av reserveløsningen i kortterminalene

Bits arbeider for å øke kapasiteten for lagring av transaksjoner i kortterminaler og etablere rutiner for å kunne gi unntak for dagens regelverk for bruk av reserveløsningen i en krisesituasjon. Dette vil øke robustheten for kontopengene.

Det medfører nye krav til terminalene, etablering av rutiner for bruk av reserveløsningen i en krisesituasjon, gjennomgang av regelverket og etablering av rutiner for å sikre en kontrollert oppstart etter en periode med bortfall av ordinær produksjon. Løsningen er ikke tenkt å dekke alle typer handel, men vil fortrinnsvis støtte viktige varegrupper som dagligvare, drivstoff og apotekvarer. I tillegg vil det bli vurdert om sikkerheten i BankAxept Reserveløsningen skal heves ved at PIN må verifiseres på disse transaksjonene.

Dette arbeidet er igangsatt i regi av Bits.

2. Videre styrking av de digitale betalingsløsningene

Myndighetene ser at mer robuste elektroniske løsninger kan redusere behovet for kriseløsninger for kontanthåndtering. Det nedsettes derfor et prosjekt som ser på hvordan digitale løsninger kan fungere bedre i en krisesituasjon. Det vil komme en oppsummering av anbefalte tiltak, men tidsrammene er meget krevende i forhold til årsskiftet 2018/2019.

3. Etablere fellesløsninger for kontantdistribusjon

Basert på gjenstående risiko etter tiltak 1) og 2) må det vurderes hvilke løsninger som kan treffes for å distribuere kontanter til befolkningen i en krisesituasjon og hvordan finansnæringen sammen med andre næringer skal sikre korte kretsløp for å få kontantene til å sirkulere effektivt i en krisesituasjon. Analysefasen av dette arbeidet startes også opp i høst i et samarbeide med bankene og Bits. Her vil det også trekkes inn andre aktører for å ha en kreativ prosess. Eksempelvis kan Nokas og Loomis bidra, og løsninger fra andre land bør vurderes. En rapport fra dette arbeidet må ferdigstilles i løpet av 2018.

Hva må den enkelte bank gjøre

Som nevnt foran, har Finansdepartementet i Finansmarkedsmeldingen 2018 pekt på at deler av bankenes ansvar for å opprettholde tilfredsstillende kontanttilbud i hele landet trolig kan håndteres mest effektivt gjennom fellesløsninger, bl.a. for innskuddsautomater.

I henhold til forskriften av 17. april 2018 er det stilt krav til at den enkelte bank skal ha løsninger på plass for å møte økt forespørsel etter kontanter. Oppsummert omfatter § 16-7:

1. Banker skal ha løsninger for å kunne oppfylle kravet i finansforetaksloven § 16-4 første ledd også ved økt etterspørsel etter kontanter som følge av svikt i tilgangen til de elektroniske betalingsystemene.
2. Løsningene skal angis og dokumenteres i en særskilt plan.

3. Løsningene skal tilpasses dokumenterte vurderinger av risiko for økt etterspørsel etter kontanter ved svikt i tilgangen til de elektroniske betalingssystemene. Det kan tas hensyn til risikoreducerende virkninger av elektroniske beredskapsløsninger.
4. Løsningene skal testes regelmessig, og resultatet av testene skal dokumenteres.
5. Planen med løsningene skal oppdateres minst annethvert år, eller oftere hvis Finanstilsynet pålegger det, og når det har skjedd endringer som gir grunnlag for endringer i planen.

Forskriften har trådt i kraft og bankene skal ha løsninger og planer i henhold til § 16-7 innen 1. januar 2019.

Neste steg

Det forventes at bankene starter forberedelsene til å møte kravene beskrevet over.

Bits har tatt initiativ til å koordinere arbeidet i banknæringen. Bits vil derfor sende ut invitasjon til samarbeid hvor det er beskrevet mandat for et samarbeidsprosjekt og spesifisert kompetansebehov for deltakerne fra bankene.

Med vennlig hilsen
Bits AS